

A központi adatbankszoftvert csak csekély mértékben kellett átigazítani, áttéve a vektorkódokat ASCII-kódba (American Standard for Coding Image Information = a képi információkódolás amerikai szabványa).

Új formátumot dolgoztak ki a Messenger grafikus adatszerkezeti rendszeréhez, hogy lehetőség legyen a zárt vektorpoligon vonalak tárolására, amelynél az ábra kezdővektorait abszolút koordinátákban adják meg, ezt pedig növekményi vektorok sokasága követi, ASCII-ba transzformálva a vektorkoordinátákat.

Termináloldalon is végeztek fejlesztéseket. Kiválasztott személyi számítógéphez kommunikációs és adatkezelő szoftvert dolgoztak ki, továbbá reprodukciós szoftvert raszteres képernyőhöz és nyomtatókhoz. Ezek a szoftverek szabványos munkaállomásokat és nyomtatókat, nem szabványos intelligens grafikus terminálokat és lézeres mátrixnyomtatókat szolgálnak ki. Néhány kiszemelt felhasználó már 1986-ban bekapcsolódik az NSZK szabadalmi dokumentumok címlapjainak ábráival folytatott online átviteli kísérletekbe, és ehhez már rendelkezésre bocsáthatók a megfelelő szoftverek is.

1986-ban 10 000 szabadalmi leírás teljes szövegével kísérleti adatbank létesül. A teljes szövegekben az információkeresésre a Messenger használatával kedvező lehetőség kínálkozik. Az NSZK Szabadalmi Hivatala más vezető ipari országok szabadalmi hivatalaihoz hasonlóan a szabadalmi dokumentumok teljes szövegét az e célra kidolgozott DATIMTEX-szabvány szerint rögzíti, amely némi hozzáigazítással kompatibilis az STN-szabványokkal. A német nyelvi sajátosságok miatt visszakeresési kísérletek alapján fognak dönteni a teljes szöveg gépi deszkripciójának szükségességéről. Ugyanígy az adatbank próbaüzemének tapasztalatai, az elfogadásra és a gazdaságosságra irányuló vizsgálatok alapján határoznak a PATDPA jövőbeli kibővítéséről a közzétett szabadalmi bejelentések és megadott szabadalmak teljes szövegével.

A teljes szabadalmi leírások vagy kivonataik továbbításának (szolgáltatásának) javítását, ill. meg-

gyorsítását célzó fejlesztésekben közbenső lépést jelent a megrendelések online feladása és a leírások postai vagy telefaxos kiküldése. A gyors átviteli hálózatok létrejötte itt is előrehaladást eredményez majd. Az elektronikus szolgáltatások alapja a PATDPA és a külön tervbe vett faksimile adatbank lesz.

Irodalom

- TITTLBACH, G.: Online patent information with text and graphics via STN International. 9th International Online Information Meeting, London, Dez. 1985. Learned Information Oxford and New Jersey, p. 95–104.
- WITTMANN, A.—TITTLBACH, G.: PATDPA, an online searchable patent database with display of patent drawing. = World Patent Information, 1986. V. 8. 1. sz. p. 29–32.
- TITTLBACH, G.: Electronic publishing of patent information. ICSU AB/CEC Joint Conference on Electronic Document Delivery and Electronic Publishing, Luxembourg, 1984. jún.
- Patentdatenbankführer: Verzeichnis weltweit online erreichbarer und allgemein zugänglicher Patentdatenbanken. Scientific Consulting Dr. Schulte-Hillen, Köln, 1983. júl.
- VERNIMB, C.—LEAMY, C. C.: The CEC plans for electronic publishing and document delivery. Proceedings International Online Information Meeting, 1982. p. 351–360.
- WITTMANN, A.: Die Technische Dokumentation des Deutschen Patentamts. Derzeitiger Stand, Problematik und Möglichkeiten der Weiterentwicklung. = Mitteilungen der Deutschen Patentanwälte, 74. köt. 3. sz. 1983. p. 48–54.
- SPECK, P. T.: Integration von Zeichnungen in ein Datenbanksystem. Systemplanung zur Umsetzung von Rastergraphiken in Vektordarstellung. Fachinformationszentrum Karlsruhe, FIZ.P-1/1, Interner Bericht, 1984. dec.
- ENDERLY, G.—KANSY, K.—PFAFF, G.: Computer graphics programming. GKS — the Graphic Standard. Berlin: Springer, 1984.

/TITTLBACH, G.: Die Deutsche Patentdatenbank PATDPA: Ein neuartiges Konzept der Online-Patentinformation mit Text und Graphik. = Nachrichten für Dokumentation, 37. köt. 4/5. sz. 1986. p. 198–204./

(Kincses István)

Együttműködés az állományfejlesztésben

Újabban egyre nagyobb figyelmet fordítanak a könyvtárközi együttműködésre, különösen a *források megosztott beszerzése és kezelése* (resource sharing) címszava alatt. A kooperáció gondolata azonban már az alexandriai és a pergameni időkben fel-

bukkant, s végigkísérte a könyvtárak történetét [1]. Kétségtelen, hogy a modern technikai fejlődés új és nagy lehetőségeket kínál ahhoz, hogy a könyvtárak fokozottan támaszkodhassanak egymás állományára, mégis, az alapvető kérdés, hogy ti. miképpen

lehet garantálni a szükséges dokumentumok tényleges beszerzését valamely könyvtár által, mindmáig megválaszolatlan maradt [2].

A 20. sz. első felének szerény próbálkozásait a második világháború után a *Farmington-terv* követte, amely az első vállalkozás a mai értelemben vett állománygyarapítási együttműködésre; többé-kevésbé sikeres évek után 1972-ben szűnt meg [3]. Hasonló okok (a célok félreértése, nehézkes adminisztráció, elkerülhetetlen duplikáció, a kutatók bizalmatlansága) miatt szakadt meg vele egyidejűleg a latin-amerikai irodalom kooperációs beszerzésének programja (*Latin American Cooperative Acquisitions Program = LACAP*) is, amely 1959-ben indult.

Vannak – persze – máig sikeres vállalkozások. Ilyen például az 1949-ben alakult *Midwest Interlibrary Center*, amely később a *Center for Research Libraries* nevet vette fel. A 190 tagot számláló kooperáció igen eredményesnek bizonyult a ritkán keresett anyagok közös beszerzése, tárolása és rendelkezésre bocsátása terén. A magas tagdíjakat ennek ellenére több könyvtár nehezményezte, sőt ki is lépett a társulásból. A kritika végső soron hasznosnak bizonyult, mert a CRL felülvizsgálta politikáját és működését, s ennek következtében várhatóan további sikeres éveknek nézhet elébe.

1973-ban alakította meg négy tekintélyes könyvtár a Tudományos Könyvtárak Csoportját (*Research Libraries Group = RLG*), amelynek ma 26 teljes jogú és 16 egyéb tagja van. Bár a társulásnak – RLIN nevű közös adatbázisa folytán – inkább a bibliográfiai szolgáltatásait szokták emlegetni, a koordinált állományfejlesztést nem kevésbé tekinti fő feladatának. Az általa kidolgozott áttekintő táblázat (*conspectus*) a *Library of Congress* osztályozási sémájára alapozva nullától ötig terjedően minősíti a könyvtári állományokat, s ezzel elősegíti, hogy az RLG-könyvtárak egyedülálló gyűjteményeinek fejlesztése továbbra se szűnjék meg, és e gyűjtemények a jövő számára fennmaradjanak [4]. Az RLG könyvtárai közös állományfejlesztési politikát dolgoztak ki, amely egy-egy tagra egy-egy szakterület intenzív gyűjtését bizza, így gondoskodva a legezoterikusabb anyag hozzáférhetőségéről is.

Az RLG állománygyarapítási kooperációs "táblázatát" másutt is alkalmazzák, így például Alaszkában, ahol valamennyi könyvtártípusra kiterjesztették az együttműködést; itt az egyes szakterületek gondozásának felosztása mellett ugyancsak előírták az online hozzáférhetőséget, a beszerzési munkamegosztást, az előjegyzési szolgáltatást és a könyvtárközi kölcsönzést [5]. Az RLG "táblázatát" vette alapul egy több államra kiterjedő együttműködési vállalkozás (*Library and Information Resources for the Northwest = LIRN*) is [6].

A legnagyobb hatású, országos jelentőségű programot a *Tudományos Könyvtárak Egyesülete (Association of Research Libraries = ARL)* indította útnak azzal a céllal, hogy átfogja az USA és Kanada valamennyi tudományos könyvtárát. A *North American Collections Inventory Project (NCIP)* az együttműködés alapjául ugyancsak az RLG "táblázatát" választotta. A három szakaszra tervezett fejlesztés első fázisában a módszertan kidolgozására és az útmutatók elkészítésére került sor, az ARL és az RLG szoros kooperációjával. A második fázis 1984-ben zajlott le, s célja az elképzelések gyakorlati kipróbálása volt három indianai könyvtárban. A harmadik fázis e beszámoló írásának idején indult, s egy hároméves időtartamot irányoz elő; ennek végén – remélhetőleg – már mindegyik ARL-könyvtár hozzáteszi a magáét ahhoz a közös adatbázishoz, amely információt ad a speciális szakterületi gyűjtemények egymáshoz viszonyított gazdagságáról és nyelvi összetételéről. Az ARL a tagsági körébe nem tartozó könyvtárak részvételére is számít [7].

A vállalkozás várható előnyei:

- ◆ elkészül egy olyan műszer, amely lehetővé teszi a gyűjtemények gazdagságának és hiányainak normalizált leírását;
- ◆ hatékonyabban lehet megállapítani a keresett dokumentum lelőhelyét;
- ◆ lehetővé válik a helyi állománygyarapítási politikát más könyvtárak gyakorlatához igazítani, s országos és regionális szinten állományfejlesztési kooperációt kialakítani;
- ◆ országos és helyi szinten egyaránt össze lehet kapcsolni az állományfejlesztési gyakorlatot a katalógizálással és az előjegyzéssel, ami az utóbbiak tekintetében is alapot nyújt a kooperációhoz;
- ◆ támogatja a katalógusok visszamenőleges gépesítését;
- ◆ segítséget nyújt az egyes könyvtárak állományfejlesztési programjaihoz.

A korábbi könyvtárközi kooperációs törekvések kudarca pszichológiai, történeti, fizikai, földrajzi, jogi, adminisztratív, információs és gyakorlati akadályokra vezethető vissza. Az NCIP-nek jó esélye van arra, hogy leküzdje ezeket az akadályokat. Ha az RLG példáját követi, akkor nem fogja olyasmire kényszeríteni a részt vevő könyvtárakat, mint amit máris ne végeznének. Inkább arra kéri őket, hogy speciális gyűjteményeiket ugyanúgy fejlesszék továbbra is, mint eddig, nehogy a társulás egészének forrásanyaga a maga teljességében veszélyeztetve legyen. A vállalkozás sikere a jövőben dől el, mégis, országos szinten ez az egyetlen reális remény egy kooperációs program megvalósítására.

Irodalom

- [1] STUART-STUBBS, B.: An historical look at resource sharing. = *Library Trends*, 1975. 23. köt. p. 649–664.
- [2] WEBER, D. C.: A century of cooperative programs among academic libraries. = *College and Research Libraries*, 1976. 37. köt. p. 205–221.
- [3] EDELMAN, H.: The death of the Farmington plan. = *Library Journal*, 1973. 98. köt. p. 1251–1253.
- [4] GWINN, N. E. – MOSHER, P. H.: Coordinating collection development: the RLG conspectus. = *College and Research Libraries*, 1983. 44. köt. p. 128–140.
- [5] STEPHENS, D. – La ROE, D. J.: Enlightened self-interest: planning for cooperative collection development in Alaska and the Pacific Northwest. ALA-RTSD/Resources Section Annual Program, Chicago, 1985. júl. 7.
- [6] Mapping information resources in the Pacific Northwest: an invitation to participate. *Library and information resources for the Northwest*, 1984. p. 1.
- [7] Association of Research Libraries. A proposed program to build a North American inventory of research collections. Proposal draft 9/28/84. Approved by ARL Board, 1984. okt.
- /SOHN, J.: *Cooperative collection development: a brief overview.* = *Collection Management*, 8. köt. 2. sz. 1986. p. 1–9./

(Papp István)

JELENTKEZÉSI FELHÍVÁS

Az Országos Műszaki Információs Központ és Könyvtár, valamint az Idegennyelvi Továbbképző Központ (ITK) közös szervezésében 1987 őszén – orosz és angol nyelvű – kondicionáló, egyben *informatikai tanfolyamok* indulnak információs szakemberek és információfelhasználók részére.

Az orosz nyelvű informatikai tanfolyam 1987. szeptember 28-án, az angol nyelvű 1987. november 23-án kezdődik. A tanfolyamok 60 órák, 36 órában nyelvi kondicionálásból (meglévő ismeretek felrészítése, beszédképesség javítása), 24 órában pedig idegen nyelven tartott informatikai tárgyú előadásokból állnak. A nyelvórákat az ITK tanárai, az előadásokat az egyes témakörök elismert hazai szakemberei tartják. A nyelvórákra és az előadásokra heti 2x4 órában, délelőttönként kerül sor. A tanfolyam helye: az OMIKK tanácsterme (1088 Budapest, Múzeum u. 17. I. em.). A tanfolyam elvégzése után a hallgatók látogatási bizonyítványt kapnak.

Az informatikai tárgyú nyelvi gyakorlatok témakörei:

- ◆ Információ minden vezetési szinten
- ◆ A műszaki-tudományos információk forrásai
- ◆ A mikrográfia szerepe
- ◆ Kutatóintézeti műszaki-tudományos információs rendszer
- ◆ Mikroszámítógépek az információs munkában
- ◆ Adatbázis-kezelő rendszerek
- ◆ Az NTMIR és más nemzetközi információs rendszerek
- ◆ Információs technológiák a 80-as években

A részvételt középfokú nyelvvizsgálóval vagy annak megfelelő szintű nyelvismerettel rendelkező, informatikai érdeklődésű szakemberek számára ajánljuk. A részvételi díj 3000, – Ft, melynek átutalása csak a tanfolyami jelentkezés elfogadása után válik esedékké. A nyelvoktatás hatékonysága érdekében a csoportok létszáma korlátozott, a jelentkezéseket beérkezésük sorrendjében tudjuk figyelembe venni.

Jelentkezési határidő:

- ◆ az angol nyelvű informatikai tanfolyamra: 1987. november 10.
- Cím: OMIKK oktatási és módszertani osztály, Nagy Gábor
1088 Budapest, Múzeum u. 17.
Tel.: 336-330, 336-300/111.